

MYSLÍTE SI, ŽE EURÓPSKA ÚNIA VYUŽILA SVOJE MOCENSKÉ POSTAVENIE A NÁSTROJE NA EFEKTÍVNE VYRIEŠENIE PLYNOVEJ KRÍZY?

ANDREJ MATIŠÁK
denník Pravda

NIE

Odpoveď je NIE. Treba však povedať, že pravdepodobne by mala skôr otázka znieť, či nejaké relevantné mocenské nástroje má. Napriek tomu však nebolo veľmi dobrou vizitkou únie, keď ešte 6. januára Barrosov hovorca tvrdil: Bilaterálna situácia medzi Ruskom a Ukrajinou a medzi dvoma spoločnosťami nespadá pod zodpovednosť Európskej únie. EÚ sa v ukážke veľmocenského postavenia neraz zaoberá aj tým, čo sa deje na Vanuatu. Starosť o procesy, ktoré priamo ohrozujú členské štáty, by mala byť samozrejmosť. Možno v prvotnom postojí únie bola skrytá nádej, že plyn zo Sovietskeho zväzu či Ruska nikdy neprestal prúdiť ani v časoch studenej vojny. Lenže vtedy krajiny, ktoré teraz najviac utrpeli, boli v jasnom područí Moskvy. V súčasnosti sú inde. A mocenské nástroje únie? Keď je v podstate len jeden, a to spoločný postup, tak potom niet divu, že časť Európy mrzla. Veď je jednoduchšie kritizovať vlastné predsedníctvo, ako klásť nepríjemné otázky Moskve, ale, samozrejme, v tomto prípade aj Kyjevu.

ANDREJ NOSKO
Stredoeurópska univerzita v Budapešti, expert v oblasti energetickej politiky v strednej Európe

ÁNO

Ak myslíme Európskou úniu inštitúcie v Bruseli, tak nástroje na riešenie krízy pripomínali svojou efektívnosťou tie, čo má k dispozícii kohút pre privolávanie rána. Už od prvých dní o kríze čelní predstavitelia veľa hovorili, telefonovali, ba dokonca išli Ukrajincom a Rusom aj osobne dohovoriť, aby sa „normálnili“, lebo... Lebo sa na nich oboch bude EÚ veľmi hnevať! Okrem komerčných spoločností azda najviac spravili naši západní susedia, ktorí predsedajú Rade EÚ, keď spolu s Európskou komisiou dohodli podmienky a monitorovanie dodávok medzi Ruskom a Ukrajinou. To, že dodávky boli obnovené až keď sa Rusku (ale aj Ukrajine) opäť zachcelo – teda viac než týždeň po tom čo EÚ oslávila svoj úspech zo sprostredkovania tejto dohody, len poukazuje na význam a efektívnosť snáh EÚ pri riešení situácie. Jediné pozitívum krízovej situácie môže byť, ak posúdi ako facka na výstrahu. Aj keď ozaj neviem, tých faciek bolo v poslednej dobe dosť a zlepšenie je stále v nedohľadne.

FILIP ČERNOCH
Mezinárodný politologický ústav Masarykovy univerzity

NIE

Srovnejme si fakta. Na jedné straně máme nejsilnější ekonomický celek světa, s půlmiliardou bezprecedentně bohatých obyvatel, na jejichž peněženkách alespoň v této chvíli do značné míry závisí jak Rusko, tak i Ukrajina. Ať už díky vývozu svých surovin, nebo díky tranzitním poplatkům za ně. A na druhé straně máme spor, jehož průběh Evropská unie vlastně jen užasle a pasivně sledovala. Jen těžko totiž můžeme věřit, že k výsledné dohodě o obnovení dodávek přispěl nějak významně právě zásah EU a ne především vyčerpaní obou protivníků. Takže odpověď zní ne, Unie své mocenské postavení rozhodně nevyužila. Jinou otázkou je, co jsme vlastně čekali? Vždyť EU ani žádné nástroje na efektivní řešení jakékoliv energetické krize nemá. Podívejme se třeba na rodící se společnou energetickou politiku – ta je stále v nedohlednu a s ní i snaha o koordinovanou odpověď na vnější energetické hrozby. Každý stát kope sám za sebe a své firmy a o nějakém jednotném a tím pádem i akceschopném postupu nemůže být ani řeč. Pokud tady nedojde k nějakému razantnímu posunu, bude EU v oblasti energetické bezpečnosti vysoce zranitelná i v budoucnu.

LUBOMÍR TOKÁR
Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB

NIE

Plynová kríza predstavuje pre EÚ lekcii mocenskej politiky v novom, netradičnom a nedostatočne známom kontexte energetiky. EÚ má nedostatočne koherentnú inštitucionálnu sústavu pre prípad krízy, keď v jej mene riešili situáciu predseda Európskej komisie, komisár pre energetiku aj premiér členského štátu, predsedajúceho Rade. EÚ zasiahla do vyriešenia bilaterálneho sporu medzi Ruskom a Ukrajinou nie mocensky, ale okrajovo – ako sprostredkovateľ, ktorý mal pre obe strany sporu punc nestrannosti. Kríza ukázala, že mocenský potenciál EÚ je len latentný. Na to, aby bol použiteľný v konkrétnom prípade, treba nielen spoločné inštitúcie, ale aj spoločné záujmy členských štátov. Inštitúcie sú len formou, obsah im dodáva až politická vôľa. Pre SR a Bulharsko to vyústilo do nutnosti rokovať samostatne. Absencia spoločnej zahraničnej politiky únie voči Rusku, ako aj nedokončený jednotný energetický trh, nevesťia veľmi pozitívnu budúcnosť. Jediný, koho takýto stav vecí môže tešiť, je Rusko, ktoré takto voči jednotlivým štátom EÚ môže uplatňovať princíp „rozdeľuj a panuj“.

OSKAR KREJČÍ
Vysoká škola medzinárodných a verejných vzťahov, Praha

NIE

V daném sporu mohla Unie vystupovat jen prostřednictvím svých orgánů – předsedajícího státu, komise a předsedy. A to vše pouze jako zprostředkovatel. Jednání předsedajícího Evropské rady, českého premiéra Mirka Topolánka, ukázalo tři slabiny. Především diplomatickou nezralost českých představitelů. Ta se projevila hlavně v připojení dodatku kyjevske strany k dohodnuté smlouvě. Druhým problémem je malá autorita některých států při výkonu role předsedající země. Třetím problémem byla nejednota Unie v nátlaku na Moskvu a Kyjev, která jen částečně vyvěrala z neexistujícího mechanismu sjednocení názorů členských států v dobách krizí. Důležitější je, že různé státy měly v plynové krizi odlišné zájmy – ideologické předsudky (např. Česko) nebo své ekonomické potřeby (např. Německo a Itálie). Ve vypjaté atmosféře politizace otázek energetiky jsou takovéto rozpory velmi nebezpečné: Unie se může velmi snadno dostat do skutečně velkého vnitřního pnutí. Výsledný kompromis ve sporu Moskvy a Kyjeva nebyl ani tak výsledkem mocenského nátlaku Unie, jako dlouhodobé neudržitelosti ukrajinské pozice a zprostředkování některých členských států EÚ, ne Unie jako instituce.

VAHRAM CHUGURYAN
Ministerstvo hospodárstva SR

NIE

Můžeme vůbec hovořit o mocenských nástrojích v situaci, keď kritická závislosť veľkej časti Európy od ruských energetických surovín je taká výrazná a má tendenciu sa zvyšovať? Rusko si uvedomuje, že nemáme veľa reálnych možností diverzifikácie zdrojov. Nórsky plyn je drahý, je ho málo a má už takmer všetkých svojich adresátov. Alternatívou môže byť plynovod Nabucco. Nad týmto projektom však podľa mnohých expertov visí veľa otáznikov (vzdialenosť, nedostatok zásob, nestabilný región...). Premiér Erdogan navyše pohrozil zablokovaním projektu v prípade spomalovania procesu prijímania Turecka do EÚ. Druhý záver z trpké skúsenosti znie: na súčasné ukrajinské vedenie a destabilizovanú politickú scénu Ukrajiny sa v kritickej chvíli spoľahnúť nemôžeme. A to i napriek tomu, že SR už roky presadzuje záujmy Kyjeva na medzinárodnej scéne. Tretím poznámim je, že únia nedokázala prinútiť ani tohto („slabšieho“) partnera, aby prestal využívať Slovensko ako rukojemníka. Jednote EÚ škodí absencia spoločnej energetickej politiky. V súvislosti s energetickou politikou preto môže nateraz o mocenskom postavení hovoriť, žiaľ, skôr Moskva ako Brusel.